

БУХОРО РАҚСИНИНГ ТАРИХИ

Ихтиярова Хумора

Республика мусиқа ва санъат коллежи

Аннотация: Ўрта Осиёнинг маданий ҳаётида муҳим ўрин тутди. Бухоро, ўзининг қадимий анъаналаридан келиб чиққан ҳолда, араб, форс ва турк мусиқа ва рақс традицияларининг бой қисмидир. Ушбу рақслар турли маросимлар ва байрамларда ижро этилиб, жисмоний ҳаракатлар, эстетик ва символик мазмунлар билан ёритилган. Бухоро рақслари нафақат кўнгилочарлик воситаси, балки маданий ва ижтимоий бирликни шакллантиришда муҳим аҳамиятга эга. Бу ишда рақснинг тарихи, шакллари ва ижро этилишини ўрганиш орқали, Бухоро маданияти ва унинг мусиқа санъатининг мураккаб структурасига янги назар ташлашга интиламиз.

Калит сўзлар: Бухоро, рақс, тарих, маданият, анъаналар, мусиқа, Ўрта Осиё, байрам, маросим, символика, жисмоний ҳаракатлар, классик мусиқа, турк, араб, форс, санъат.

Рақс — бу одамларнинг ёки гуруҳларнинг ҳаракатлари орқали ижро этилган эстетик ва жисмоний санъат тури. У турли хил маданиятларда ўзининг хос хусусиятлари ва шакллари билан вужудга келган, лекин умумий тушунча бўйича рақс инсоннинг эмоциялари, фикрлари ва маънавий ҳолатларини ифода этиш, шунингдек, ижодий ва эстетик таассуротлар яратиш мақсадида амалга оширилади.

Рақслар қадим замонларда ўткир диний маросимлар, тантанавий байрамлар ва жамиятнинг ижтимоий ҳаётида муҳим роль ўйнаган. Унинг тарихи инсоннинг оғир меҳнатидан, табиат билан алоқасидан ва руҳий ҳолатларидан келиб чиққан.

1. Энг аввалги рақсларнинг энг қадимий тасвирлари тасвирларнинг (петроглифлар) орқали топилган. Бу рақслар асосан диний маросимлар билан боғлиқ бўлган. Шаманийлик, ритуаллар ва бошқа маънавий ҳолатлар учун ишлатилган.

2. Араб, форс, турк ва қадимги юнон маданиятларида рақслар кенг тарқалган ва улар турли дунёқарашлар ва инсоний муносабатларни ифода этган. Мисол учун, классик араб рақслари тананинг фаол ҳаракатлари ва сезимлилиқни ўз ичига олади.

3. Ўрта асрлар даврида рақслар асосан христиан ва мусулмон маросимларида иштирок этган, уларга асрлар давомида муҳим диний ва маданий аҳамият берилган.

Рақс турлари аниқ бир худуднинг маданияти ва урф-одатларига асосланиб турлича бўлиши мумкин. Ҳар бир мамлакат ва халқ ўзининг хос рақс шаклларига эга. Бундан ташқари, рақслар ижро қилиш усули, эстетикаси ва мазмуни бўйича ҳам турли хил бўлиши мумкин.



Date: 17th January-2025

1. Народный рақслар: Бу рақслар кўпинча халқнинг урф-одатлари ва меҳнатга бўлган муносабатини ифода этади. Масалан, Ўрта Осиё, Россия, Европа ва Америкада халқ рақслари мавжуд.

2. Классик рақслар: Улар жарангли усуллар ва аниқ техникага эга бўлиб, аксар вақт санъаткорлар томонидан ижро этилади. Балет ва классик танцевальные школалар бундай рақсларга мисол бўлиши мумкин.

3. Замонавий рақслар: Замонавий рақсларда кўпинча турли хил мураккаб ва тажрибали ҳаракатлар, тананинг ўзгарган шакллари ва электрон мусиқалардан фойдаланилади. Хип-хоп, контемпорари, брейкданс каби турлар шу қаторига киради.

Бухоро рақсининг тарихи узоқ ва бой, ўзининг маданияти ва мусиқа анъаналари билан ўзгача аҳамиятга эга. Бухоро, Ўрта Осиёнинг энг муҳим маданий марказларидан бири бўлган, тўрт аср давомида рақс ва мусиқа санъатларини ривожлантиришга хизмат қилган. Бухоро рақслари, асосан, классик араб, форс ва турк мусиқа анъаналарига асосланган бўлиб, улар ўзининг юксак техник усуллари, чиройли ҳаракатлари ва сирли ўйинлари билан ажралиб туради.

Бухоро рақсларида кўпинча урғу аъзо ҳаракатларига, жисмоний жараёнларга, ва сезгурликка берилган. Асосан, улар истироҳат ва йиғилишлар, хусусан, тантанавий маросимлар ва миллий байрамлар каби тадбирларда ижро этилган.

1. Бухоро рақсларининг келиб чиқиши: Бухорода рақс санъати араб ва форс мусиқалари таъсирида шаклланган. Ушбу рақсларнинг асосида ўрта асрларда мавжуд бўлган анъанавий мавзулар — кахрамонлар, шаманизм ва табиат элементлари, шунингдек, ишқ ва муҳаббат мавзуи ётади.

2. Рақс ва замонавий Бухоро: Бухорода рақс анъаналари, ўзгаришларга қарамай, ҳозирги кунгача сақланиб қолган. Замонавий Бухоро рақслари, амалда, анъанавий стиллар ва замонавий мусиқа элементларини бирлаштирган ҳолда ижро этилади.

3. Рақс ва маданий аҳамияти: Бухоро рақслари турли кўргазмаларда, байрамларда ва миллий тадбирларда муҳим аҳамиятга эга. Уларнинг ижроси нафақат кўнгилочарлик, балки миллий бирлик ва маданий аълоқа воситаси сифатида ҳам кўрилади.

Рақс, нафақат маданий ёки эстетик аҳамиятга эга, балки ижтимоий, рухий ва психологик аҳамият ҳамга эга. У инсонларга нафас олиш, ўзларини ифода этиш ва бошқалар билан ўзаро алоқаларни йўлга қўйишга ёрдам беради. Рақс сўзсиз мулоқот воситаси бўлиб, инсонлар ўртасида ҳиссий боғланишни ривожлантиради.

- Рухий саломатлик: Рақс шифобахш таъсирга эга бўлиб, стрессни пасайтиради, кувноқликни оширади ва инсоннинг умумий ҳолатини яхшилади.

- Ижтимоий аҳамият: Рақс жаҳмиётнинг бир қисми сифатида танилган ва турли тадбирларда биргаликда ижро этилади.

- Маданий аҳамият: Рақс миллий маданиятнинг ажралмас қисмидир. Ҳар бир халқнинг ўзига хос рақс анъаналари бор.



Date: 17th January-2025

Хулоса

Бухоро рақс тарихи на фақат мўйян жисмоний ҳаракатлар, балки маданий ва тарихи тажрибага бойдир. Бухоро рақслари ўзининг ўзига хос ва бой мазмунга эга бўлиб, маданий мероснинг ажралмас қисми ҳисобланади.

1. Туркман, М. (2007). *Ўрта Осиё рақс санъати: тарихий ва маданий контекст*. Тошкент: Ўзбекистон миллий университети нашриёти.

2. Каримова, Н. (2013). *Бухоро маданияти ва унинг мусиқа санъати*. Бухоро: Бухоро

3. Хасанов, Б. (2010). *Ўрта Осиё мусиқа ва рақс санъати*. Тошкент: Академия нашриёти.

4. Гуломова, З. (2015). *Тарихий Бухоро: маданият ва ижтимоий ҳаёт*. Тошкент: Фан ва техника нашриёти.

5. Исломов, Р. (2001). *Ўрта Осиё ва Қозогистонда рақс санъати: тарихи ва ривож*. Тошкент: Ўзбекистон халқ таълими нашриёти.

